

Лекція 1.

РОЛЬ ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА І ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

Мистецтво театру здавна супроводжує людство, організовує дозвілля людей різного віку, виховує всебічно розвинену особистість. Його значення визначають специфічними особливостями театрального мистецтва.

Відомо, що театр – синтетичне мистецтво, яке здійснює різносторонній вплив на сприйняття глядача за допомогою акторського виконання, пластичного, кольорового, образотворчого й музичного рішення. Театр – наочна форма художнього відображення життя, оскільки ідею та образ актор розкриває перед глядачами, присутність яких вирізняє сценічне мистецтво від решти видів мистецтв.

Театр – це мистецтво дійства, яке притаманне всім видам і жанрам театрального мистецтва, це мистецтво колективної творчості, бо над виставою працює великий колектив – режисер, художник, композитор, актор, гример, костюмер тощо.

Театр – найбільш демократичний вид мистецтва для дітей, що дозволяє вирішити безліч актуальних проблем сучасної педагогіки і психології пов'язані з формуванням естетичного смаку; моральним вихованням; розвитком комунікативних якостей особистості; вихованням волі, розвитком пам'яті, уяви, мови; створенням позитивного емоційного настрою, зняттям напруження, вирішенням конфліктних ситуацій через гру.

Театральна вистава розкриває перед дитиною весь світ засобами мудрої та вічної казки, розкриває творчі здібності особистості, а найголовніше, виховує справжню людину.

Значення театралізованих ігор та театралізованої діяльності полягає в:

- усвідомленні власного «Я».
- Формування особистісних моральних якостей (віра у власні сили), подолання недоліків (невгамовності, неорганізованості);
- високому рівні естетичного виховання (синтез музики, танцю, пластики, мовлення, зображувального мистецтва);
- позитивному впливі на емоційну сферу дитини, що акумулює життєву мудрість, оптимізм і енергію;
- розширенні знань дітей про навколишній світ;
- розвитку психічних процесів: уваги, пам'яті, уяви;
- розвитку різноманітних аналізаторів: зорового, слухового, мовнорухового;
- активізації мовного словника, удосконаленні звуковимови та зв'язного мовлення;
- правильному формуванні емоційно-вольової сфери;
- розвитку творчої, пошукової активності і самостійності;
- закладенні основ почуття колективізму.

Театралізована діяльність - це художня діяльність, що пов'язана зі сприйманням творів театрального мистецтва і відтворенням в ігровій формі набутих уявлень, вражень, почуттів, є одним із найефективніших засобів педагогічного впливу на розвиток

особистості дитини. Водночас, вона виступає як специфічний вид дитячої активності, один із найулюбленіших видів творчості.

У театралізованій діяльності реалізуються потреби дитини у самовираженні, спілкуванні, пізнанні себе - через відтворення різних образів. У відвертому, щирому ставленні до художнього образу, втіленні його у різних формах театралізованої діяльності дитина виявляє рівень художньо-естетичного сприймання, мовленнєву компетенцію, певнізнання, вміння, навички, здобуті нею раніше в умовах спеціально організованого навчання.

Аналіз проблеми розвитку творчих здібностей визначається змістом, який вкладається в дане поняття. Дуже часто в буденній свідомості, творчі здібності ототожнюються зі здібностями до різних видів художньої діяльності, з умінням красиво малювати, складати вірші, писати музику.

Що таке творчі здібності насправді? Очевидно, що дане поняття тісно пов'язане з поняттям «творчість», «творча діяльність». Творчість визначається як діяльність людини, яка створює нові матеріальні і духовні цінності, що володіють новизною і суспільною значущістю, тобто в результаті творчості створюється щось нове, чого не існувало раніше.

Очевидно, що поняття, яке ми розглядаємо, тісно пов'язане з «творчою діяльністю». Під творчою діяльністю ми розуміємо таку діяльність людини, в результаті якої створюється щось нове, – предмет зовнішнього світу або побудова мислення, що приводить до нових знань про світ, або відчуття, що відображає нове відношення до дійсності.

Якщо уважно розглядати поведінку людини, її діяльність у будь-якій області, то можна виділити два основні види вчинків. Одні дії людини можна назвати відтворюючими або репродуктивними.

Такий вид діяльності тісно пов'язаний з нашою пам'яттю і його суть полягає в тому, що людина відтворює або повторює вже раніше створені і вироблені прийоми поведінки і дії. Окрім репродуктивної діяльності в поведінці людини присутня творча діяльність, результатом якої є не відтворення вражень, що були у його досвіді або діях, а створення нових образів або дій.

Отже, в загальному вигляді визначення творчих здібностей виглядає таким чином, *творчі здібності* - це індивідуальні особливості, якості людини, які визначають успішність виконання творчої діяльності різного роду. Оскільки елемент творчості може бути присутнім у будь-якому виді людської діяльності, то справедливо говорити не тільки про художні творчі здібності, але і про технічні творчі здібності, про математичні творчі здібності тощо.

Творчість дітей в театральній-ігровій діяльності виявляється в трьох напрямках: (які можуть об'єднуватися)

- творчість продуктивна (ствір власних сюжетів або творча інтерпретація заданого сюжету);
- виконавська (мова, рухи) - акторські здібності;
- оформлювальна (декорації, костюми тощо).

З психологічної точки зору дошкільне дитинство є сприятливим періодом для розвитку творчих здібностей тому, що в цьому віці діти надзвичайно допитливі, у них є величезне бажання пізнавати навколишній світ. Становлення компетентності дитини в різних сферах

художньої діяльності, готовності до гри-драматизації здійснюється в сім'ї, за підтримки батьків і в педагогічному процесі ДНЗ. Багато батьків несправедливо вважають, що дитячу геніальність неможливо розвинути, вони наївно припускають, що геніями тільки народжуються. Можливо, в цьому і є якась частка правди, але хто знає, скільки навколо нас дітей, чия талановитість прихована, і щоб дати поштовх її розвитку, потрібно лише звернути на дитину увагу і допомогти їй! На нашу думку, в нагоді педагогам стане модель організації театралізованої діяльності в дошкільному закладі у форматі забезпечення театрального-ігрового середовища.

Вчені довели, що для розвитку творчих здібностей дитини просто необхідна відповідна атмосфера, та своєрідне розвивальне середовище. Дуже важливо ще в ранньому віці виявити потенційні можливості і здібності дитини і направити їх у потрібне русло. Багато батьків нехтують висловлюваннями вчених, здебільшого покладаючись на саморозвиток дитини. Дитячі психологи розробляють спеціальні серії ігор, що сприяють розвитку творчих здібностей підростаючого покоління. В їх число входять як традиційні набори для маленьких художників — книжки-розмальовки, вправи зі змішування і підбору кольорів тощо, так і зовсім недавно створені ігрові «Навчалочки», підібрані з урахуванням психологічного розвитку дитини дошкільного віку.

Для початку необхідно проаналізувати загальні здібності дитини, та по можливості, виявити в них творче начало. Але робити це потрібно в ігровій формі, збуджуючи в самому малюку інтерес до всього що відбувається. Тільки таким чином ми зможемо домогтися позитивних результатів. Виявлення творчих здібностей у дитини. Це може прозвучати як якийсь вкрай необхідний експеримент, що вимагає певного часу і сил.

Потрібно постаратися сприйняти сам процес гри просто як допомогу. Так, ви саме допомагаєте своїй дитині! У чому? Може бути, у вашому хлопчику росте майбутній Елвіс Преслі або Ілля Рєпін? Можливо, у вашій чарівній дівчинці закладено все для того, щоб вона стала другою Аллою Пугачовою або Любов'ю Орловою? Ви всього лише дасте необхідний поштовх, що сприяє прояву і розвитку в дитині зачатків геніальності. І повірте, геніями дійсно стають!

У старшому дошкільному віці значно зростають фізичні можливості дітей: рухи стають більш координованими і пластичними, тривалий час вони можуть переживати певний емоційний стан, готові аналізувати його, виражати. Діти 7-го року життя відрізняються здатністю встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями і явищами, розумінням причини поведінки і вчинків героїв літературних творів, самостійною діяльністю дітей по організації театралізованих ігор. У дітей старшого дошкільного віку спостерігається самостійніший і колективний характер гри, діти самостійно обирають літературну основу спектаклю, іноді самі складають колективний сценарій, комбінуючи різні сюжети, розподіляють обов'язки, готують атрибути, декорації.

До 5-ти років діти здатні до повного перевтілення, свідомого пошуку сценічних засобів виразності для передачі настрою, характеру, стану персонажа, уміють знаходити зв'язки

між словом і дією, жестом та інтонацією, самостійно додумують роль та входять в неї, додають їй індивідуальних рис. Провідну роль починають грати особисті відчуття, емоції, переживання. У дитини виникає бажання керувати виставою, бути режисером. Основне завдання педагога - активізувати і розвивати індивідуальні особливості і можливості кожної дитини.

Театралізовані ігри приносять величезну користь для естетичного та духовного виховання, становлення характеру дитини, прищеплення їй найкращих рис, утвердження себе в суспільстві.

Окремі епізоди казок викликають співчуття до героя, скажімо, до зайчика, якого вигнала лисиця. З'являється бажання допомогти, заступитися.

Радість залучення до духовної культури народу, країни, людства, щастя відчувати себе причетним до цієї культури, відкриття в собі самому світу прекрасного – виховне значення всього цього важко переоцінити. А.Сухомлинський любив повторювати «Тримавши в руках скрипку, людина не здатна скоїти поганого». Завдання театрального мистецтва вкласти таку скрипку в душу дитини і допомогти заграли на ній.

Що ж таке театр у житті дитини?

- По-перше, це свято – яскраві вогні рампи, оплески, вітання, посмішки, побажання, квіти.
- По-друге, розвиток пізнавальних інтересів, удосконалення психічних процесів, розширення світогляду та мовленнєвого спілкування.
- По-третє, це усвідомлення власного «Я» та можливість самовираження особистості. Тут формуються особистісні моральні якості, долаються недоліки; сором'язливим, невпевненим у собі дітям театр допомагає зняти нервову напругу, подолати сумніви щодо себе, повірити у власні сили, невгамовних та неорганізованих навчає витримки.
- По-четверте, це високий рівень естетичного виховання, адже він поєднує в собі вплив музики, танцю, пластики, мовлення, зображувального мистецтва. Позитивно впливає на емоційну сферу дитини, він акумулює життєву мудрість, оптимізм, енергію.

З огляду на викладене можна сміливо стверджувати, що в організованій театральній ігровій діяльності педагогу необхідно забезпечити дитині активну позицію, стимулювати її творчі здібності, формувати інтерес до пізнання навколишнього світу і себе в ньому. Дорослий має стати партнером у грі, взірцем для наслідування, носієм моральності.